

פניני הפרשה

פרשת לך-לך

ח חשוון תשפ"ה

סיפור לשלחן שבת

יום שני בשבוע, השעה אחת בצהריים במשרד הפנים בחיפה. "סבלנות", זו המילה הנשמעת בכל רגע בו מיישנה אחר מתפרץ כשסבלנותו כבר פקעה. התור משום מה נראה רק כמתארך יותר ויותר. באותו הזמן יושב בחדר מלמדים בת"ת "תורת חיים" ברכסים, בהפסקת הצהריים, הרב מ', שצריך להסדיר ענין דחוף מאד במשרד הפנים, אך בראש סדרי העדיפויות עומדים ילדי החיידר ולימוד תורתם, וכל יתר סידורי החיים מוצאים את זמנם מעבר לשעות החיידר. וכעת, מצלצל הרב מ' לברר את שעות קבלת הקהל במשרד הפנים. המענה הקולי אישר כי אכן, היום יום שני יש קבלת קהל עד השעה חמש. את החישוב עושה הרב מ. במהירות: סניעה של כעשרים דקות, חיפוש חניה לפחות עשר דקות, כניסה לבנין המסוכן והגדול, והגעה עד הפתח - חמש עד עשר דקות נוספות, וצריך להגיע לפחות עשר דקות לפני שעת הסגירה, כדי שלא להישאר בחוץ. אם כן, אין ברירה, ואני אאלץ לצאת מהחיידר בשעה ארבע, שזה אומר - ארבעים דקות לפני סיום השיעור האחרון, כך חשב. עננת תוגה כיסתה את פניו כחשבת לעצמו: האם ארבעים דקות הפסד של לימוד התורה עם תינוקות של בית רבן, שווים את הענין הדחוף אותו אני צריך לסדר? בצעד נמרץ קם ופנה לחדר המנהל. "תשועה ברוב יועץ", אל תקרא "ברוב" אל "ברב", אלך ואתייעץ עם המנהל. כשהבין המנהל את עוצמתן של דקות יקרות של תורתם של תינוקות של בית רבן, חשב על הענין ותוך כדי מחשבה החל לבדור בניירותיו, תוך שהוא שולף מסמך, מעיין בו, וקופץ בשמחה: "הנה, כתוב כאן בפירוט: 'שעות קבלת קהל ימי שני עד השעה חמש וחצי'". המנהל קם ברויזות, צילם את המסמך, ונתן לו. "ליתר בטחון, אם הדלת תהיה כבר סגורה, תראה לשומר את שעות הפתיחה, ובוכות לימוד התורה הוא בוודאי יותר לך ויפתח בפניך את הדלת, כי הרי קבלת הקהל נמשכת שם עד השעה שבע בערב לקהל שנכנס לפני שעת הסגירה. (בדיקה נוספת שמתן ניתן לשלוח את המסמכים דרך תיבת האל-תור" במשרד הפנים, העלתה חרס, עקב מספר תתימות שהיו דחופות מאד לאותו יום). מלימוד תורה אפשר רק להרוויח", סיכמו הרב המנהל והרב מ' ביחד ופטרו את הענין לשלום. סיום יום הלימודים, השעה ארבע וארבעים, והרב מ. יוצא מהחיידר, עולה מיד על רכבו ויוצא לדרך. מחשבותיו מתרוצצות במוחו, מה וכיצד יפול דבר. 'מה שבטוח, שגם אם לא אצליח להגיע, כך זה רצון השי"ת ולטובתי, שהרי לא יתכן שאפסיד בגלל לימוד תורה עם הילדים...' השעה ארבע חמישים וחמש, הרב מ' מוצא עצמו ממש בכניסה לבנין. 'הכביש היום היה פתוח מתמיד ממש לכבודי, אך כעת, המשימה הקשה של מציאת חניה... טרם יקראו ואני אענה, הוא שומע קול פנימי האומר לו: 'אתה שימת את שלי, אף אני אשמח את שלך', ובאותו רגע ממש את מי הוא רואה? - הר"מ של המכינה יוצא בדיוק עכשיו מהבנין וניגש אל רכבו שחונה ממש כאן. החניית מתחלפת במהירות תוך כדי שהרב מ' אף מקבל הסבר מהיר כיצד להגיע ליעדו בתוך הבנין המפותל מבלי לאבד זמן יקר. הרב מ' ממהר בנפתולי המדרגות, הכניסות והמעליות, תוך שהוא מביט בדרך ובשעון חליפות. השעה חמש כבר נראית על מסך השעון, מה שאומר שלפי המענה הקולי הדלת כבר סגורה, על אף קפיצת הדרך וההנהיג הזריזה. רק גס של המסמך הישן יכול לפתוח את הדלת. 'נו מהר, עוד פרוזודור אחד', והנה המקום: 'משרד הפנים אולם קבלת קהל.' השעה חמש ודקה והדלת סגורה! עשרות האנשים שעומדים כמוהו לפני הדלת הסגורה מנפנפים לשומר עם מסמכים שונים בהם מופיעה בפירוט השעה חמש וחצי כשעת הסגירה, אך השומר חמור הסבר עונה שוב ושוב בקולו המתכתי: "כאן יש שלט סגור חמש, כולם הולך בבית, דלת כבר סגור, יש באים מאחור. 'לבו של הרב מ' צנח בקרבו. 'עזרי מעם השם עושה שמים וארץ", איתך אני יכול לדבר, מתפלל הרב מ' להשי"ת, אנה הושיעה נא עשה למען תינוקות של בית רבן... וכך הוא פוסע לאטו לעבר היציאה. ממש לפני שהוא יוצא מהפרוזודור הארוך, רואה הרב מ' עובד מהמשרד יוצא מדלת אחורית וניגש לתיבת האל-תור" להוציא את המעטפות שהצטברו שם במשך היום. במחשבה של 'מה אפשר להפסיד', ניגש אליו הרב מ' ומראה לו את המסמכים בשאלה כיצד ניתן למלא אותם והאם אפשר לצרף אותם לערימה שלו...הפקיד מעיין במסמכים ומבקש מהרב מ' להמתין רגע. הוא נבלע בדלת ממנה יצא ומותיר את מ' תוהה ובנוך... לאחר חמש דקות חזר הפקיד עם ערימת הניירות, מכון את מ' במילוי הטפסים במדויק, מה לצרף ואיך, לוקח שוב את הטפסים, ונעלם בלי לומר מילה...הפעם הרב מ' כבר מתחיל למלמל 'מומור לתודה'. עודו עומד ומתפלל, יוצא אליו הפקיד עם תיקיה מסודרת וסגורה, ומפטיר לעברו: "הכל כאן חתום ומוכן!! רק שתדע, שלמעלה באולם קבלת קהל יושבים עדיין אלו שנכנסו בשעה שתיים, ואיני יודע בכלל אם יטפלו היום!" - אמו ונעלם לו בדלת האחורית. דק שתדע, שלמעלה יש אולם מיוחד לקבלת קהל עם שעות פתיחה מיוחדות ללומדי התורה, ובפרט למלמדי תינוקות של בית רבן" - קרא אחריו הרב מ' ונעלם אף הוא מעבר לפרוזודור הארוך...

(גיליון 'לקראת שבת' וישב תשע"ו מתוך 'האמנותי ואספרה' באדיבות המחבר שליט"א)

פנינים בפרשה

וְאֶבְרָכְךָ וְאֶגְדְּלָה שְׂמֹךְ (יב, ב).
וברש"י: "ואגדלה שמך זה שאומרים אלוקי יעקב". הנה 'אברהם יצחק יעקב' הם יג אותיות, כנגד יג מידות של רחמים, וכשמזכירים בשמו"ע "אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב", מעוררים את כח הרחמים של יג מידות. והנה אם הקב"ה לא היה משנה מ'אברהם' ל'אברהם', היה חסר ממניין יג, ואז בכדי להשלים למניין יג, במקום 'אלוקי יעקב' היו אומרים 'אלוקי ישראל'. אולם לאחר שאמר לו הקב"ה ואגדלה שמך, ושינה את שמו מאברהם לאברהם, יש מניין יג. וממילא זה כוונת רש"י - 'ואגדלה שמך' זהו שאומרים אלוקי יעקב - היות שגדל שמו של אברהם באות נוספת, יש מניין יג, ואפשר לומר בתפילה 'אלוקי יעקב' ואיצ"ל 'אלוקי ישראל'. (הרה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי זיע"א הי"ד)

וְאֶבְרָכְךָ מִבְּרַכְיָךְ וּמִקְלָלְךָ אָדָּר (יב, ג)
 מפני מה זכה לזה אברהם איבנו ע"ה? כתב הרמב"ם וז"ל: "אין ספק אצלי שהוא עליו השלום כאשר חלק על דעת בני אדם כולם שהיו מקללין ומגנים אותו ומבוין אותו הטועים ההם וכאשר סבל הכל בעבור ה', כן הדין לעשות לכבודו, נאמר לו ואברכה מברכך ומקללך אדור". (רמב"ם מורה נבוכים, הובא בטללי אורות)

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְצָךְ עַד מְקוֹם שְׂכֵם עַד אֵלֶיךָ מִזְרָח הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּכְנַעַנִי אִזְּ בְּאַרְצָךְ: (יב, ז)
וברש"י: "היה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם". התורה מספרת כאן נס גדול שנעשה לאברהם, שהרי באופן טבעי, במצב מלחמה, כאשר רואים אדם זר מסתובב, הוא חשוד כמרגל, והוא נשפט למוות מידי, וכאן על אף המצב המתוח שהכנעני נלחם לכבוש את א"י מידי צאצאיו של שם, לא חשדו באברהם אלא "ויעבור אברם בארץ", הוא התהלך בחופשיות... (ומתוק האור בשם ליקוטי ריצב"א)

וְהִנֵּה כִּי יִרְאוּ אֹתְךָ הַמִּצְרַיִם וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהִרְגוּ אֹתָי וְאֶתְךָ יִחְיוּ: (יב, יב)
 מדוע אברהם מזכיר 'והרגו אותי', מה זה נ"פ מ'כעת, הלא עיקר הבעיה הייתה שהמצרים יטמאו את שרה? אלא, שרה אמרה לו שהיא מוכנה למסור את הנפש, ביהרג ואל יעבור, וממילא אין ממה לחשוש, על כך ענה לה אברהם, אל תחשבי שתוכלי למסור נפשך, כי הם לא יהרגו אותך, אלא יחיו אותך בשביל העבירה, ורק אותי יהרגו כדי שיוכלו לעשות חפצם שלא אוכל להילחם בסם. (ומתוק האור בשם מהרי"ל דיסקין)

וּמִלְבֵּי צֶדֶק מִלֶּךְ שְׁלֵם הוֹצִיא לָהֶם יִצְחָק: (יב, יח)
 לא היה זה סתם לחם אלא היה זה מצה [שנקראת 'לחם עוני'] והיין היה עבור ד' כוסות, כיון שליל פסח היה אותו לילה, כדאיתא בתרגום יונתן [על הפסוק 'ויבא הפליט', יד, ג], וכן ברש"י [יד, טו], וחסב מלכי צדק שמחמת טירדת המלחמה לא הספיק אברהם לקחת עימו מצות יצ"ק. (מהרי"ל דיסקין זצ"ל)

בְּלִעְדֵי רַק אֲשֶׁר אֶבְלֶה הַנְּעָרִים (יד, כד)
 אברהם אמר "בלעדי" - שרק לעצמו הוא מחמיר ביותר שלא ליהנות ממלך סדום מחוט ועד שרוך נעל, אולם בנוגע לנערים שהלכו איתו, להם לא החמיר, אלא 'הם יקחו חלקם'. ללמדך, שבידי כל אדם להחמיר לעצמו ולא לאחרים. (חפץ חיים זצ"ל)

פלאות וניסים נמלחמת אברהם נמלכים

- אברהם עם אליעזר לבדם נלחמו מול צבא בן למעלה משני מיליון חיילים! (סנהדרין צה:)
- באיזה צורה נעשה הנס ואברהם הרג את כולם? הוא זרק עליהם מעט עפר וקש, כל גריגי עפר נהפך לחץ, וכל קש נהפך לחרב! (סנהדרין שם)
- מלך סדום במנוסתו נפל לתוך בור מלא בטיט והחל לטבוע. כשראה זאת אברהם, אמר למלך סדום: צא! ובאפן ניסי מלך סדום יצא! וזהו מש"כ "ויצא מלך סדום לקראתו". והסיבה שהקב"ה עשה כזה נס, כדי להוכיח לכל אלו שפקפקו בשמועה ששמעו שאברהם יצא חי מאור כשדים, דעתה גם הם ראו שאם אברהם במילה אחת הוציא את מלך סדום מבור טיט, שזה נס פלאי, בוודאי אף הוא עצמו היה לו נס ויצא חי מאור כשדים! (רמב"ן עה"ת) (נלקט מתוך אוצר פלאות התורה)

לאור הפרשה

פנינים, סיפורים, ולקחי מוסר לחיים, ע"פ פרשת השבוע

חמין של שבת

וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך איתו לוט וגו' ויקח אברם את שדי אשתו ואת לוט בן אחיו וגו'.

ולכאורה מדוע הקב"ה ציוה את אברהם אבינו ע"ה לעזוב את ארצו ומולדתו? ודאי הטעם כדי שלא יהיה ליד רשעים וגם אם זה אביו (כי אביו עדיין לא מת עיין רש"י סוף פרשת נח) וכן שלא יהיה ליד לוט. אבל אנו רואים פלא שלוש נדבק לאברהם ואברהם לכאורה היה צריך לומר לו עזוב אותי אל תידבק אלי, ולא רק שאברהם לא אומר לו כן אלא לוקח אותו איתו ואין לקיחה אלא בדברים (כמו קח את הלויים, ויקח קורה) ומפתה אותו לבוא עימם? אלא כאן רואים מה זה כבוד הבריות וכמה חמור לא לפגוע באדם חס ושלום.

ומעשה שהיה באחד הרבנים הגדולים שהגיע לשבת באחד הערים עם שניים מתלמידיו. ובשבת בבוקר אחר התפילה ישב הרב בראש השולחן. ובצדדים ישבו המון אנשים שרצו להידבק ולהסתופף בצילו של אותו צדיק. ועשה הרב קידוש והמוציא והביאו את החמין בקערה גדולה והניחה ליד הרב. ומזג הרב קצת חמין לצלחתו ויאכל וימזוג עוד צלחת ויאכל ועוד צלחת ויאכל ולמסובים לא העביר את החמין אלא הוא בעצמו אכל עד שגמר את כל הקערה של החמין. ואז הרב קרא למשרת וביקש שימזוג לקערה את כל החמין שנשאר בסיר עד הטיפה האחרונה והמסובים חשבו לתומם שאולי עכשיו יקבלו את מנתם, אבל לא כך היה אלא הרב כשקיבל את הקערה הנוספת מהשמש מזג לעצמו עוד צלחת ועוד צלחת ולא השאיר כלום והמסובים ראו כן תמהו, וחלק מהם אמרו בליבם כנראה הרב הזה אוהב את עצמו יותר מדי ולאחרים אינו דואג. אבל שני תלמידיו שהכירוהו ידעו שיש דברים בגו ולא סתם ח"ו רבם אכל את כל החמין, ואח"כ כשהלכו אמרו לרבם מה זה ועל מה זה? ויען להם הרב: כשבאתי למזוג את החמין לצלחתי, הרחתי ירח משונה מאוד של נפט וטעמתי מהחמין וראיתי שלא טעיתי כן זהו נפט והיה החמין ממש ממש לא טעים, ואזי נזכרתי בדברי הגמרא (ב"מ נ"ט) מוטב לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים: והבנתי שאם אומר שתשמעו בחמין יש נפט ואינו ראוי כלל לאכילה מיד יצעקו ויבזו את המשרתת שהכינה את האוכל ועלולים להלבין אותה וודאי גם יפטרו אותה שהרי ידעה שצדיק בא לעיר והיא הכינה חמין עם נפט? ולכן בלא אומר ודברים קיימתי את דברי הגמ'. ומוטב לאדם שיקרא שוטה כל ימיו ואל יהיה רשע שעשה אחת לפני המקום. והתחלתי באכילת החמין למרות שבכל פעם שלקחתי ואכלתי ממנו צער גדול היה לי ולמרות שהבנתי שודאי צוחקים עלי בליבם ואומרים שאני כל כך רעבתן ולמרות שחשבו שאין לי אהבת הזולת שהרי אני אוכל לבדי ולמרות הכאבי בטן הנוראים שעד עכשיו כואב לי, כל זה לא מנע ממני לאכול את החמין אבל תלמידי, אמר להם הרב: אל תספרו זאת אלא רק לאחר שאמות וכן היה ע"כ. וממעשה נורא זה ניתן להבין במקצת עד כמה חמור כבוד הבריות וק"ו כלפי תלמידי חכמים עד כדי כך שרבי עקיבא לימדנו **את** ה' אלקיך תירא, המילה **את** באה לרבות תלמידי חכמים דהיינו אדם שפוגע או מזלזל בתלמיד חכם כאילו מזלזל ופוגע בקב"ה בעצמו.

והגמ' בברכות [י"ט ע"ב] מספרת שהיה אדם שדיבר על שמואל האמורא לאחר ששמואל נפטר. ונפלה עליו קורה מהגג רוצצה את גולגלתו (ומת), ואומרת הגמ' שכנראה שמואל הקפיד עליו גם לאחר שנפטר, ועונה הגמרא שלא כך הוא אלא כשמישהו פוגע בתלמיד חכם גם אחרי פטירתו, הקב"ה בעצמו תובע את כבודו של הת"ח. ומכאן ילמד האדם לא לדבר על שום רב גם אם הוא לא מהעדה שלו ולא קרוב אליו. (ובחרת בחיים)

זומא דהילולא

דבינו הרא"ש - ט חשוון

רבי אשר בן יחיאל, הרא"ש, נולד בשנת ה'א' (1250) באשכנז ונפטר בשנת ה"א פ"ו (1327) בטולדו שבספרד. הרא"ש למד בישיבות בעלי התוספות באשכנז ובצרפת, ורבו הגדול היה המהר"ם מרוטנבורג. בעקבות רדיפות נגד היהודים באשכנז, ברח הרא"ש לספרד בשנת ה"א ס"ג (1303), ושם התקבל בכבוד רב על ידי הרשב"א בברצלונה, ומאוחר יותר התמנה לרב העיר הגדולה טולדו. לאחר פטירת הרשב"א נחשב הרא"ש לפוסק הדור בספרד. הוא השאיר אחריו יותר מאלף תשובות. בנו - תלמידו, ר' יעקב, חבר ספר הטור, שם מובאות דעותיו של אביו הרא"ש להלכה. גם ר' יוסף קארו בספרו שלחן ערוך מנכר את דעת הרא"ש להלכה. ספר 'פסקי הרא"ש' נדפס לראשונה בסוף מסכתות התלמוד בדפוסים ונציה ר"פ. הוא מסכת אבן הסוגיות להלכה, כאשר הוא מבוסס בעיקר על פסקי הר"ף, ומביא הרבה מפירושי פוסקי בעלי התוספות. בסוף כל מסכת צורך 'קיצור פסקי הרא"ש' על אותה מסכת, כנראה מעשה ידיו של בנו, ר' יעקב בעל הטורים.

כבר בדפוס הראשון צורפו לפסקי הרא"ש 'הגהות אשרי', לקט פסקים מאת ראשוני אשכנז (תוספות, הראב"ה, אור זרוע, 'מהרי"ח' - ר' יחזקיה ממגדינבורג ועוד), המשלימים את דברי הרא"ש. מלקט 'הגהות אשרי' הוא ר' ישראל מקרמו' (אוסטרית, המאה ה"ד), אבי - סבו של ר' ישראל איסרלין בעל 'תרומת הדש'. במשך השנים נוספו לדפוס התלמוד הגהות נוספות ש'בלעו' בתוך הגהות אשרי. הגהות אשרי נמצאות לפנינו על רוב המסכתות, והיתה להן השפעה רבה על הפסיקה במשך הדורות.

הרא"ש חיבר גם את ספר המוסר הקטן 'אורחות חיים', המכונה גם 'הנהגות הרא"ש' וכן 'צוואת הרא"ש'. הספר נדפס לראשונה בפאנו שבאיטליה בשנת רס"ג [1503], ומאז במהדורות רבות השונות לעיתים זו מזו בסידור ובנוסחן, חלקן עם מקורות ופירושים. הספר כפי שהוא לפנינו כולל כמאתיים הנהגות ואזהרות בארבעה חלקים. הרא"ש כתב פירוש לתורה, שנדפס בתוך הספר 'הדר זקנים' לתורה עם פירושים מבעלי התוספות על התורה ועל רש"י בליוורנו שנת ת"ד (1840). ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' דב ב"ר שמואל ז"ל ולע"נ הגה"צ ר' אברהם ב"ר חיים שאול זצ"ל

הזי דן את חברך לכף זכות

פנינים, הלכות, על עניין לדון לכף זכות

חוסר הכרות עם חברך השונה ממך

אחד הקשיים הגדולים שיש לאדם לדון את חברו לכף זכות נובעים מהשוני בינו לבין חברו, אדם נוטה לצפות מחברו שיזוהר ויקפיד באותם הדברים שהוא נוהר ומקפיד, והוא אינו לוקח בחשבון שחברו שונה ממנו בעניינים רבים, ואם יבחן היטב את הדבר יכול לגלות להפתעתו שלמרות חסרונותיו של חברו בכל זאת יש לחברו כמה יתרונות עליו.

אמר רבא בכל יום ויום מרובה קללתו משל חברו (גמרא סוטה מט). בעוונותינו הרבים רבו הצרות הגורמות לאנשים בלבול וחוסר ישוב הדעת, אנשים סובלים מבעיות ומטרדות שונות בפרנסה בכריאות בשלום בית בחינוך הילדים ועוד, וכל אלו גורמים לקוצר רוח, לבלבול, לשכחה, ולחוסר ישוב הדעת, בדרך כלל אדם שבחסדי השם אינו לוקח בדברים אלו אינו מודע להשפעתם הרעה של דברים אלו על חברו, ונפרט חלק מהם:

שכחה - קורה שאדם לא מקיים את אשר הבטיח מתוך ששכח, ואפילו שרשם לפניו ובקש שיזכרו לו כל זה לא עזר, והוא קבע פגישה ושכח לא הגיע, או התחייב לשלם ולא שילם וכדומה. (כמוכן ששכח אינו פטור מלשלם את החוב או את הנוק שגרם, אבל צריך לדון לכף זכות)

בלבול וחוסר שימת לב - קורה שאדם לא משיב שלום לחברו, או לא עונה לו, או נראה כמתעלם מדברים שהיה צריך לעשות, או שוכח לכבות את הפלאפון בכניסה לבית הכנסת, וזה נובע מבלבול וחוסר ריכוז ולא מתוך כוונה רעה, וכן קורה שאדם מחלל שבת כי שכח ששבת היום, או שוגה בהלכה בגלל ששכח איזה פרט.

אדם שלא שומע טוב - לפעמים כשאתה מדבר אל חברך ולא נענה, תחשוב על זה שיש אנשים ששמיעתם לא טובה, הם שומעים חלש ולא ברור, ולכן לא שמו לב לדבריך, או הבינו אותך לא כפי שאמרת, ולפעמים שמיעה לא טובה גורמת לאדם לדבר בקול רם מאוד שאינו נעים לשמוע, אם חברך הוא אדם קולני, יתכן שבסך הכל אינו שומע טוב ...

אדם לא ערני - ישנם אנשים שאינם ערניים, ומגיבים באיטיות לכל הקורה סביבם, בין אם זה קורה בגלל חושיהם הלא חדים, ובין בגלל מחשבתם האיטית. קורה שאדם כזה מזיק את חברו בגופו או בממונו על ידי שנתקל בו או בחפציו, והוא לא שם לב ולכן גם אינו מבקש סליחה ומפייס, ובגלל שלוקח לו זמן להבחין בדברים גם אינו עומד מיד כראוי לכבוד הוריו רבו או ספר תורה, אלא מתנהל באיטיות שלא ברצונו.

אדם חסר חכמה - קורה שחברך עושה מעשה מתוך שעדיין לא יודע שהדבר אסור, או שאינו מודע לגבי חומרת המעשה ומשמעותו, או שאין לו חכמת חיים לדעת שמעשה מסויים מזיק מרגיז ומצער את חברו, ואת כל אלה אם היה יודע לא היה עושה, ולפעמים פשוט לא הבין מה רצית ממנו או מה סכמת עמו ...

אדם חלש איטי או חולה - ישנם אנשים שמסיבות שאינן תלויות בהם, עושים את כל מעשיהם ומגיבים לסיביותם באיטיות רבה, ונוצר הרושם כאילו הם עצלנים ועושים כן בכוונה, ישנם אנשים שמתפללים בישיבה או נשענים על הסטנדר בזמן תפילה בגלל שקשה להם, או שבגמר העמידה פוסעים אחורה ויושבים לפני שהעומד אחריהם סיים את תפילתו, או שקשה להם לעזור לאשה בביתם או לחבריהם, וזה נראה כאילו הם מזלזלים במצוות או באחרים, אם ראיית אדם שעושה אחד מהדברים האלה, אל תדון אותו לכף חובה שאיך יודע עד כמה קשה לו, ובהרבה מקרים שחרם של אנשים אלו מרובה מאוד, שהם מתאמצים מאוד להגיע לבית הכנסת או לעמוד בתפילה.

אדם קצר רוח - לפעמים לחץ נפשי והרגשות לא נעימות כגון טרדות, יסורים, עייפות, מטלות מרובות (כגון אם המטפלת בילדים), חפזון, או צרות אחרות, גורמים לאדם להיות קצר רוח (חסר סבלנות), אדם קצר רוח יכול בקלות לקבל החלטות שגויות מחוסר התבוננות ומחשבה, להגיב בחוסר סבלנות וחוסר אדיבות, ואף לאבד שליטה על מעשיו בקלות, ולהגיע למעשים רעים, למרות שהדבר לא נובע מכוונה רעה, כמוכן שמוטל על האדם להשתפר במדותיו, אבל כפי שהעידו גדולי ישראל זו עבודה של שנים, ועד אז ... מוטל עלינו לחכות לו בסבלנות ובאהבה עד שישתפר.

אדם נרגז - ישנם אנשים שנדמה להם שדברים הקורים סביבם מכוונים כנגדם להרע להם, ולכן הם מגיבים על כל מיני דברים באופן לא ראוי, ולפעמים תגובתו הרעה של חברך נובעת מסיבה זו, אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו (ונקוה שלא תגיע).